

ושני אלה גם כן בעת ובעונה אחת. אילו זה התי רחש בימי קדם, ותואר בלשון מקראית מצומצמת. היו ודאי חוקרים מחוכמים אומרים: אגדות, מיתו-סיים.

יתר על כן:

אזנה נטייה לשלול את ההדפעמי, לשלול את ההיסטוריות של יציאת מצרים. שגם התורה עצמה ראתה אותה כהדפעמית באמרה, „או הנסה אל-הים לקחת לו גוי מקרב גוי“, נטייה זו קשורה עמוק בעצם קיומו של עם ישראל, התקוע כעצם בגרונו של כל ההיסטוריונים מבלי שיוכלו להסבירו, וזה אחד מגורמי שנאת ישראל האינטלקטואלית: אין אהבים את הבלתי-מוכן, לפי כל חוקי ההיסטוריה. משמע, לפי כל מה שהאדם למד מנסיון ההיסטוריה יה (שהרי כך וכך קובעים חוקים היסטוריים), עם ישראל מזמן צריך היה לחדול להתקיים.

הנה לא זו בלבד שעם זה סותר בקיומו את דרך הטבע של כל העמים, כי אם גם בעצם ברי-אתו, בעצם התהללותו, שגם היא — ככל שהיא מתוארת בתורה ביציאת מצרים ובמתן תורה — אין לה תקדים ממה שלמדו המלומדים בבתי-הספר כולם. על שבטים ופולגיי-שבטים הגלחמים זה בזה, מתמזגים זה בזה, מחקים זה את זה, צוברים מכל צד, ולאט לאט יוצרים עם ואופי עד מותם, גם התהוות זו של עם ישראל על דרך החד פעמיות, של הוצאה מעם זה, ומתן תורה, אין הגיון מלומדים תופש אר-תה, ועל כן הוא שולל אותה, ועל כן ביקורת המק-

מאת ד"ר ישראל אלדד

טבעו של אדם הוא, של כל אדם, מהפשוט העממי ביותר ועד לחוקר גאון: להסביר את הבלתי-מוכן על ידי המובן להכניס את הבלתי-ידוע לגדר הידוע, למצוא למפתיע את דומיו, תקדימיו, לשלול את ההדפעמי בשם החוקיות, המחזוריות, וזו אחת (אחת מני רבות) הסיבות, למה יצאה המתם של חוקרים על פרשת יציאת מצרים ושל-לו ממנה את ההיסטוריות שלה. אין לה תקדים ואין היא מסתברת על דרך השכל, והסיבתיות והטבעיות, נוסף לכך שאין לה אישור במקורות... המצריים, כאילו בכלל ניתן למצוא בכל המקורות המצריים מימי קדם (ולאו דוקא מימי קדם, כי גם בימינו, לעינינו ולעיני אוני כל העולם הפתוח) איוה שהוא סיפור על מסלה מצרית. כל כולם של המקורות מלי-אים סירוסי התפעלות עצמית ונצחונות אין קץ, עד שיום היסטוריון לא יבין לשם מה צריך פרעה מס' זה וזה לכבוש ארץ זו וזו, כפי שהוא מתפאר, ואם כבר כבשו לפנאי כל פרעה ופרעה לחוד, ואם אין זכר במקורות מצריים ואם אין גם תקדים לכך אין דרך טובה וקלה מאשר לאמר: לא היה ולא נברא, או לפחות לפצל את המאורע הגדול לחוליות חוליות, משמע להפוך את הריבולוציה הגדולה שהת-חוללה שם: עם שלם יוצא מעברות מצריים, לאי-כולוציה אטית וממושכת, שבטים, שבטים, קצת מפה קצת משם, קצת במאה זו, קצת במאה אחרת, לא שש מאות אלף בבת אחת, כי אם פעם 600 ורק אחר כך שאר האנשים.

ורק לאחר שהאיש, ההדיוט או המלומד, מקרב את המאורע למסגרת תפישתו, תנוה עליו דעתו, ומה שאמר הפילוסוף הגדול קאנט על כבילת הכרתו של האדם בדרכי תפישת הרוח האנושי, שהחלל והזמן הם אופן אחד שלהם והקטיגוריות, מהן החשובה ביותר, הסיבתיות, אופן אחר, נכון גם לגבי התפישות ההיסטוריות, גם כאן ישנה רשת מסוימת, ומה שאינו עולה ברשת זו של מושגים, ההיסטוריון שולל את קיומו, כאדם זה שהוא דלטור ניסט, עיוור צבעים, וצבעים שאינו קולט אותם, אינם קיימים לידו, או אותם קולט מעל למהירות מסדר יימת שאון האדם איוה קולטת אותם עוד, ואילו התרחש מה שהתרחש בימינו, לגבינו, בש-גי התחומים, בגולה להשמדת ששה מיליונים בבת אחת ובארץ, לנצחון קומץ יהודים על שבע מדי-נות ערב ונגד רצונה של אימפריה בריטית שלטת,

דף מתוך הגדה מן המאה ה-15

לדרך גאולים

א. השירה הזאת

השירה שאיננה יודעת מגור,
אשר על חלום-גריפו לא תדגור,
פסוקיה תמרט ותזרם לרוח,
מול זר משתרר, לעיני כל העם,
תשלף להבה, תברק ותרעם —
דין חותך למעופה הנורוח!
השירה הנמזת מלב ומדם,
פוחתת שצרי אלהים ואדם,
משיבה נפש דור תם לגווע,
אשרי הנדלק עם קולה וצועד,
מצלף חזיונים הוא יודע ועד:
לה העו הנוסק אל גבה!

ב. יום זה

יום זה בקשתות שלקחתו
ינשאוהו רוחות-כל-אפסים.
למלא המרתב יגחקו חרצבות,
בחרדת השבועה רשופות העינים,
עטופי חזיוניו וזהורי אמונה
בקדש נפרש לו פנים.
יום זה המקנף בהדר,
כביר בצנפה ומרטיט נחיריים,
הלך שב בעגמת שלכתו יאביב
וצעדיו כרחופים מול שמים.
נתעצמו הפנות בלבלוב מסער,
ימיפו הפנות שבעתים — — —

אברהם ברוידט

ביום ההוא יתקע בשופר גדול" • א. אלואיל

רא המנסה לספר את סיפור תולדות ישראל על דרך "הטבע" ההיסטורי.
אלא שבכך כבר הגענו לעיקרו של נושא היום.
הלא הוא מושג פסח המתעלה לדרגת סמל מרכזי.

כן דבר הוא: מכל השמות שניתנו ונותנים להג זה, המורשש ביותר הוא השם חג הפסח. ודאי שזה חג "האביב" ומרבים בחוגים ידועים להשתמש בו דוקא, כדי להוציאו מתחום התורה ואף מתחום ההיסטוריה הישנה, ולעשות אותו לחג הטבע. ודאי שזהו חג החרות, והוא שם הביב ביותר בימינו, באשר יש בו כדי לקרבו אל לבותנו והווייתנו לחרות, ואין צריך לאמור חג המצות, שהרי מבינה הינה היצונית זה העניין הבולט ביותר; אותו סוג אוכל מיוחד במינו, עד כדי כך, שמסביב לו נטושה למערכה בין העם העקשן הזה, ארבעים שנה בגלות מצריים האדומה של ברית המועצות, שהחליטה לעד קור אוכל ריאקציוני, דתי זה.
ואף על פי כן, כל השמות האלה, המוצדקים, המקובלים, אבל מעל לכולם, ועמוק מכולם דוקא פסח.

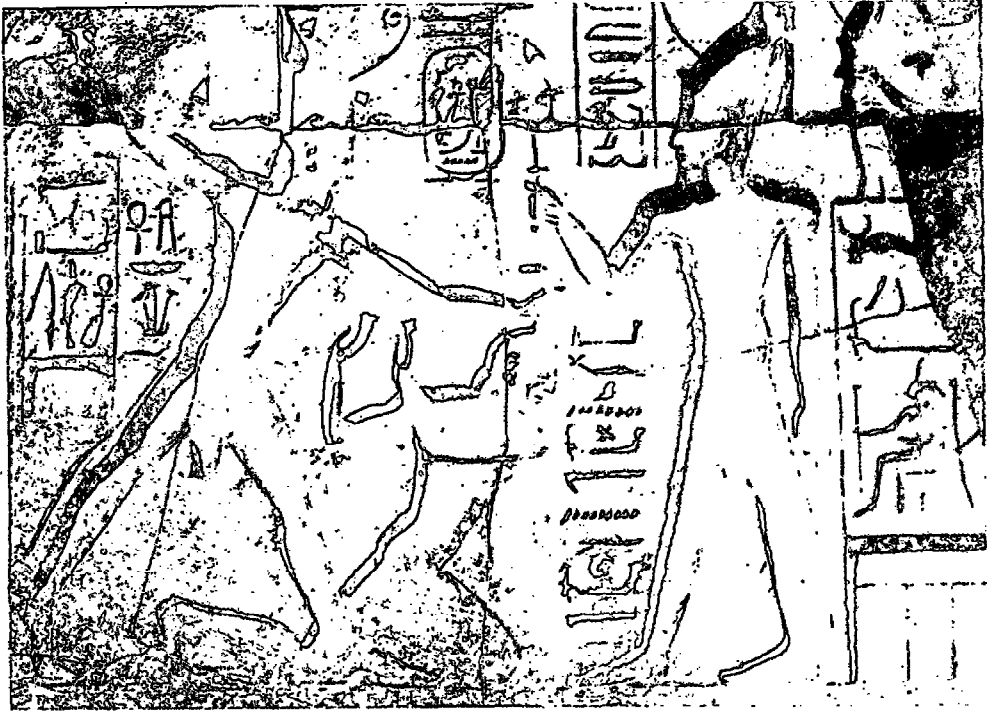
הרי אין קרבן פסח בימינו. יתר על כן: הרי כל כך הרבה מאורעות אירעו בימים היסטוריים אלה של יציאת מצריים, ומכולם לא נבחר אלא אותו שם אחד שכל כולו מבוסס על הפסוק, "ופסחתי עליכם" ואח"כ "אשר פסח על בתי בני ישראל", כאשר מלאך המוות עבר בכל ארץ מצריים והכה כל בכור. ומ' כאן, ממעשה זה שם הקרבן שהוקרב ומדמו ניתן על המזוזה, ומכאן שם זה שנבחר מכל השמות. אך כשאתה מתבונן בעצם הסיפור ההוא, אתה מבין שזה הרבה יותר מכל התרחשות אחרת, ודאי שבכל המכות היתה הפלייה בין בתי מצריים לבתי ישראל (אגב, המינוח הפלייתי, מקורו במכות מצריים, אלהים מפלה בין מקנה ישראל למקנה מצרים" ואח"כ "והפליתי... את ארץ גשן", וזו הפלייה לטר בה של ישראל, ואין במקרא שום פגם בהפלייה זו. גם במכות חושך היה בבתי ישראל אור ובבתי מצריים חושך.) אבל המונח פסח נקבע על שם הפסחה שמלאך המוות המכה בבתי מצריים פסח על בתי ישראל.

כל המכות היו בגדר הגס, בחריגה מדרך הטבע, אך לכולם עוד אפשר בדרך כל-שהוא למצוא מקביר לות בטבע, אולם עניין זה של מכת בכורות תוך פסחה על בתי בני ישראל, שום הסבר ראצינאלי לא יוכל לו —
ממש —

כן, ממש כשם ששום הסבר ראצינאלי לא הצ' ליה עד סה על תופעה זו של קיום עם ישראל, על אי-מותו על עם זה, על עמים בכורים לאין ספור ירד המוות, ומותם של עמים נעשה לדרך הטבע, גם כשהם שרויים בתנאים נוחים, על אד' תם, ללא לחץ, ואין צריך לאמור שעמים, אף גדולים, אשר נתפזרו בארצות אחרות, או אשר אר' צותיהם נכבשו על ידי אימות אחרות, אבדו מן העולם, אם על ידי השמדה פיסית אם על ידי טמיעה תרבותית. והנה עם ישראל קיים, ששוטן כמשמעו: מלאך המוות ההיסטורי, פוטח עליו, הוא פסח עליו גם בדורנו כאשר לא דם כבש, כי אם דמו שלו עצמו נשפך כים. וגם את הים הזה הוא עבר ונש' אר חי.

ואעשך לגוי גדול" • א. אלואיל

שעבוד מצרים. תהריט קיר על חזית שרידי ארמונו של רעמסס השני

יה והטבע חלים בנו. ואת זה אין הגויים יכולים לשאת. יעל כן עומד גם היום. פילוסוף היסטורי אנגלי, טוינבי וטוען: העם היהודי הוא, פוטילי, משה, מע, מאובן היסטורי. מילא, המאובן ההיסטורי הזה הוכיח לבני עמי של טוינבי, שרצו למנוע את שבו של עם זה לארצו, מה רבה חיוניותו. ועם זה עוד יראה מיהו שיתגשם בו הנאמר בשירה הים: ירדו במצולות כמו אבן. וכי מה נשאר מתרבות מצרים הקדומה אם לא מאובנים באמת? כי זה החוק שלהם.

ובני ישראל אומרים, ממש בימינו, שירה חדשה: ורק לשוא מסלפים סלפנים את כוונת אגדה חז"ל: "מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה" ומשתמשים בהו כדי למנוע מיהודים שמהו לרגלי נקמה באויביהם, לרגלי מסלות מצרים של ימינו למדינתו. והוה על דרך הסילופים הידועים. כשאין מתבוננים בשלמותו של פסוק או מדרש, למי נאמר אתו דבר? בקשו מלאכי השרת לומר שירה" והתם למלאכים אמר הקב"ה את הדברים ההם. אך לא לבני ישראל. מלאכים באמת מלאכים המה, ואחרי ככלות הכל, וכי אותם שעבדו המצרים? וכי את ילדיהם הרגו? אבל אין רמז לכך, לא במקרא ולא בדברי חז"ל שהקב"ה ראה בעין רעה את שירתם של בני ישראל.

על כן שרנו כאשר נבקע הים וטבעו אויבינו. על כן חזרנו ושרנו כל אימת שזכינו לראות אויבים טובעים ואנו עוברים בין הגורים, עולים מן הגזיר רות.

וכן נשיר שירה חדשה בהתחדש עלינו הנס. במסוה שוב מלאך המוות על בתינו, אחר הכותו את בכורי מצריים, בכורי מצריים ממש.

כי הגה לאחר אותו נס של המוות שפסח על דלתות בני ישראל, ארע אותו מעשה שני שנחרת בר עמוק בתודעה הלאומית שלנו, וגם הוא ניסו להסי' בו אותו הסברים ראציונאליים שגויים וללא הועיל: קריעת ים-סוף — ויש מעשה זה מתעלה מהחד פע' מיות שלו ונעשה לחוקי הנס של הטבע — ים נבקע והופך ליבשה עד עובר בו עם אחד וחוזר להיות ים בהכנס בו עם שני, עם רודפים — אותו נס של טבע נעשה לנו לנט של היסטוריה. הן כל תהיסי' טוריה דומה לאותו ים שנעשה ים של סוף (ואו בחולם) לכל העמים שנכנסו לחוכו. ורק אנו עברנו בתוכו ביבשה, עברנו אותו. לא תמיד אנו יוצאים יבשים לגמרי. כשם שלא תמיד — כאמור — אנו יוצאים ידי חובת כרם כבש, יש ודמנו הוא על הפתאים כולם, ואף על פי כן, בהשבון הסופי: המים היודוניים קופאים מימין לנו ומש' מאל לנו: ימין של גרמניה מזה, שמאל של רוסיה מזה, ואנו עוברים, והמה בסופו של דבר טובעים בדמם וימם. המה ואלהיהם.

*

כך עומדת כל ההיסטוריה שלנו בסימן אותה לידה לאומית שלנו: פריצת גדר הטבע, בקיעת הים ההיסטורי שרבים העמים שטבעו בו, וזכר ליציר את מצרים" הוא העמוק מכל הוכרונות שלנו מכיר וזן שהכותו האיראציונאלי שפעל או ממשיך וטועל. כך הפך פסח מצרים להיות מסה דורות. החדר מעמי נעשה לנו לחוק, לנו ולא לעמים אחרים. נכון עזו הפלייה, אבל לא אנו המסלים, זה כוח עליון המפלה: המשאיר אותנו בחחום ההיסטוריה והטבע, אבל גותו בנו כוח שלא כל חוקי ההיסטור"